

KATA PENGANTAR

Puji syukur penulis ucapkan kepada Tuhan Yang Maha Esa, atas berkat dan rahmatNya sehingga penulis dapat menyelesaikan skripsi dengan judul *Analisis Perhitungan Harga Pokok Produksi Berdasarkan Sistem Tradisional dan Activity Based Costing System* pada PT. Mustika Caraka Laksana Caraka ini dengan baik guna memenuhi salah satu syarat untuk memperoleh gelar Sarjana Ekonomi Strata Satu Fakultas Ekonomi Jurusan Akuntansi Universitas Pelita Harapan.

Penulis menyadari bahwa tanpa doa, bimbingan, dan bantuan dari berbagai pihak, Skripsi ini tidak dapat diselesaikan dengan baik. Oleh karena itu, pada kesempatan ini penulis ingin mengucapkan terima kasih yang sebesar-besarnya kepada semua pihak yang telah membantu penulis dalam pengerjaan Skripsi ini, terutama kepada:

1. Bapak Dr. Kim Sung Suk, selaku Dekan Fakultas Ekonomi Universitas Pelita Harapan.
2. Bapak Dr. Antonius Herusetya, Ak., MM., selaku Ketua Jurusan Akuntansi Universitas Pelita Harapan.
3. Ibu Herlina Lusmeida, S.E, M.M, sebagai Dosen Pembimbing dalam penulisan skripsi ini, yang sudah membimbing penulis selama penyusunan skripsi ini.

4. Bapak dan Ibu dosen yang telah mengajar penulis selama berkuliah di Universitas Pelita Harapan.
5. Bapak Eddy Susanto, selaku Direktur Utama yang telah mengizinkan penulis untuk melakukan penelitian di PT. Mustika Caraka Laksana sebagai objek penulisan Skripsi ini.
6. Ibu Maryani, selaku Kepala Finance & Accounting PT. Mustika Caraka Laksana yang telah bersedia membantu penulis menyediakan data-data yang penulis butuhkan dan meluangkan waktu untuk wawancara, dan segenap staf dan karyawan PT. Mustika Caraka Laksana yang memberikan banyak bantuan kepada penulis, selama penulis mengumpulkan data.
7. Papa, Mama, dan Ko Tandy, yang selalu memberikan doa, dukungan moril, semangat, dan bantuan kepada penulis, selama penulis membuat dan menyelesaikan skripsi ini.
8. Kiu-kiu Kiki, Kiume Fei-Fei, Ci Ayin, Ci Acu, Ko Afa, Ko Onon, serta anggota keluarga lainnya yang selalu memberikan doa, dukungan moril, semangat, dan bantuan kepada penulis, selama penulis membuat dan menyelesaikan skripsi ini.
9. Teman-teman dari awal kuliah sampai berjuang bersama dalam menyusun skripsi, Kezia Furry, Vivi Oktaria, dan teman-teman lainnya.

10. Teman-teman penulis yang selalu memberikan dukungan dan semangat kepada penulis selama pembuatan skripsi ini, Novieyanti Susanto, Yanto, Derryana Pradipta, Violetta Noveline, Anastasia Setiawan, dan teman-teman lainnya.
11. Teman-teman Keluarga Mahasiswa Vidya Buddhis yang selalu memberikan pertolongan, dukungan, dan semangat kepada penulis, Michelle Angelia, Jennifer Lim, Jesslyn Juniata, Calvin Natasha, Reny Suryana, Amelia Susanto, Ko Andi Gunawan, Cien-Cien, Felicia Rusli, Annie, Katherina Johan, Livina Marissa, Ko Rudy, Ko Teki, Ko Kelvin dan teman-teman lainnya yang tidak dapat disebutkan satu per satu.
12. Seluruh pihak yang telah banyak membantu penulis, baik secara langsung maupun tidak langsung.

Penulis menyadari bahwa masih terdapat banyak kekurangan dalam penyelesaian skripsi ini. Oleh karena itu, segala kritik dan saran yang bersifat membangun akan memberikan kontribusi bagi penulis. Semoga Skripsi ini bermanfaat bagi semua pihak yang membacanya dan berguna bagi masyarakat.

Penulis,

(Agnes)

DAFTAR ISI

halaman

HALAMAN JUDUL	
PERNYATAAN KEASLIAN TUGAS AKHIR	
PERSETUJUAN DOSEN PEMBIMBING	
PERSETUJUAN TIM PENGUJI TUGAS AKHIR	
ABSTRAK.....	vi
KATA PENGANTAR	vii
DAFTAR ISI	x
DAFTAR GAMBAR	xiii
DAFTAR TABEL	xiv
DAFTAR LAMPIRAN	xvii
BAB I PENDAHULUAN	1
1.1 Latar Belakang í í í í í í í í í í í í í í í í í í í ...	1
1.2 Tujuan Penelitian í í í í í í í í í í í í í í í í í í í ...	3
1.3 Rumusan Masalah dan Ruang Lingkup Penelitian í í í í í í	4
1.3.1 Rumusan Masalah í í í í í í í í í í í í í í í í .í	4
1.3.2 Ruang Lingkup Penelitian í í í í í í í í í í í í í í í	4
1.4 Manfaat Penelitian í í í í í í í í í í í í í í í í í í í .	5
1.5 Sistematika Pembahasan í í í í í í í í í í í í í í í í í í	6
BAB II LANDASAN TEORI	9
2.1 Sistem Akuntansi Biaya í í í í í í í í í í í í í í í í í í	9
2.1.1 Pengertian Akuntansi Biaya í í í í í í í í í í í í í í í .	9
2.2 Harga Pokok Produksi í í í í í í í í í í í í í í í í í í ...	9

PDF Complete
 Your complimentary use period has ended.
 Thank you for using PDF Complete.
[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

2.2.1 Pengertian Harga Pokok Produksi	9
2.2.2 Konsep Harga Pokok Produksi	10
2.3 Klasifikasi Biaya	12
2.4 Sistem Akuntansi Biaya Tradisional	14
2.4.1 Pengertian Akuntansi Biaya Tradisional	14
2.4.2 Pengalokasian Biaya dalam Akuntansi Biaya Tradisional	14
2.5 Kelebihan dan Kelemahan Sistem Akuntansi Biaya Tradisional	16
2.5.1 Kelebihan Sistem Akuntansi Biaya Tradisional	16
2.5.2 Kelemahan Sistem Akuntansi Biaya Tradisional	16
2.6 Sistem <i>Activity-Based Costing System</i>	17
2.6.1 Pengertian Akuntansi Biaya Berdasarkan Aktivitas	17
2.6.2 Pengalokasian Biaya dalam <i>Activity-Based Costing System</i>	17
2.7 Kelemahan dan Kelebihan Akuntansi Biaya Berdasarkan Aktivitas	28
2.7.1 Kelemahan Akuntansi Biaya Berdasarkan Aktivitas	28
2.7.2 Kelebihan Akuntansi Biaya Berdasarkan Aktivitas	29
2.8 Perbandingan <i>Traditional Costing System</i> dan <i>Activity-Based Costing System</i>	30
BAB III METODOLOGI	33
3.1 Obyek Studi Kasus	33
3.2 Tahapan Studi Kasus	38
3.3 Teknik Pengumpulan Data	40
3.4 Teknik Analisis Data	41
BAB IV ANALISIS DAN PEMBAHASAN	42

4.1	Gambaran Umum Sistem Akuntansi Biaya PT. Mustika Caraka	
	Laksana	42
4.2	Proses Perhitungan Harga Pokok Produksi dengan <i>Traditional Costing</i>	
		43
4.3	Perhitungan Harga Pokok Produksi dengan <i>Activity Based Costing System</i>	51
4.3.1	Mengidentifikasi Aktivitas, Tingkat Aktivitas, dan <i>Cost Driver</i> pada <i>Activity Based Costing System</i>	52
4.3.2	Pembebanan Biaya Aktivitas ke Produk	60
4.3.3	Pengkalkulasian dan Pembebanan Biaya <i>Overhead</i> per Produk	67
4.4	Perbandingan Perhitungan Harga Pokok Produksi dengan Metode Tradisional dan <i>Activity Based Costing System</i>	71
BAB V	SIMPULAN DAN SARAN	77
5.1	Kesimpulan	77
5.2	Keterbatasan	78
5.3	Saran	79
	DAFTAR PUSTAKA	80
	DAFTAR RIWAYAT HIDUP	81
	LAMPIRAN	

PDF Complete

Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

DAFTAR GAMBAR

	halaman
Gambar 2.1: Biaya Produksi dan Biaya Non Produksi í í í í í í í í í í í í í í .	13
Gambar 2.2: Prosedur dua Tahap Tradisional í í í í í í í í í í í í í í í í ...	14
Gambar 2.3: <i>Activity-Based Costing</i> Model í í í í í í í í í í í í í í í í ..	18
Gambar 2.4: Pengalokasian Biaya ke Objek Biaya í í í í í í í í í í í í í í í ...	19
Gambar 2.5: Prosedur dua Tahap Berdasarkan Aktivitas í í í í í í í í í í í í í í ..	20
Gambar 2.6: ABC: <i>Two-Stage Assignment</i> í í í í í í í í í í í í í í í í ...	23
Gambar 2.7: Alokasi Biaya <i>Overhead</i> kepada Aktivitas dan Produk í í í í í ...	27
Gambar 3.1: Struktur Organisasi Perusahaan í í í í í í í í í í í í í í í í	35

DAFTAR TABEL

	halaman
Tabel 2.1: Desain Step-Step untuk Sistem Biaya Berdasarkan Aktivitas í í í í .	18
Tabel 2.2: Perbedaan Metode Tradisional dan <i>Activity-Based Costing</i> í í í í í	31
Tabel 4.1: Penjualan Tahun 2010 dan 2011 í í í í í í í í í í í í í í í ..	44
Tabel 4.2: HPP Tahun 2010 dan 2011 í í í í í í í í í í í í í í í í í ...	44
Tabel 4.3: Biaya Bahan Baku Tahun 2010 í í í í í í í í í í í í í í í í í	45
Tabel 4.4: Biaya Bahan Baku Tahun 2011 í í í í í í í í í í í í í í í í í	45
Tabel 4.5: Biaya Tenaga Kerja Tahun 2010 í í í í í í í í í í í í í í í ..	46
Tabel 4.6: Biaya Tenaga Kerja Tahun 2011 í í í í í í í í í í í í í í í ..	46
Tabel 4.7: Biaya <i>Overhead</i> Tahun 2010 dan 2011 í í í í í í í í í í í í í	47
Tabel 4.8: Alokasi Biaya <i>Overhead</i> Tahun 2010 í í í í í í í í í í í í í ..	49
Tabel 4.9: Alokasi Biaya <i>Overhead</i> Tahun 2011 í í í í í í í í í í í í í ..	49
Tabel 4.10: Perhitungan Harga Pokok Produksi dengan Metode Tradisional Tahun 2010 í	50
Tabel 4.11: Perhitungan Harga Pokok Produksi dengan Metode Tradisional Tahun 2011 í	50
Tabel 4.12: Pengelompokkan Aktivitas ke dalam Tingkatan Aktivitas í í í í í	53
Tabel 4.13: Pengelompokkan Aktivitas, Tingkat Aktivitas, dan <i>Cost Driver</i> í í ...	59
Tabel 4.14: Pengelompokkan Biaya <i>Overhead</i> Berdasarkan Tingkat Aktivitas Tahun 2010 dan 2011 í	60
Tabel 4.15: Daftar Alokasi per <i>Cost Driver</i> Tahun 2010 í í í í í í í í í í ..	61
Tabel 4.16: Daftar Alokasi per <i>Cost Driver</i> Tahun 2011 í í í í í í í í í í ..	61
Tabel 4.17: Tarif Pusat Biaya Berdasarkan Volume Produksi í í í í í í í í ..	62

Tabel 4.18: Tarif Pusat Biaya Berdasarkan Frekuensi Pengiriman í í í í í í ... 62

Tabel 4.19: Tarif Pusat Biaya Berdasarkan Jam Tenaga Kerja í í í í í í í í . 63

Tabel 4.20: Tarif Pusat Biaya Berdasarkan Jam Kerja Mesin í í í í í í í í ... 63

Tabel 4.21: Tarif Pusat Biaya Berdasarkan Luas Tempat í í í í í í í í í í . 64

Tabel 4.22: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Volume Produksi Tahun 2010 .. 65

Tabel 4.23: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Volume Produksi Tahun 2011 .. 65

Tabel 4.24: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Frekuensi Pengiriman Tahun
2010 í 65

Tabel 4.25: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Frekuensi Pengiriman Tahun
2011 í 65

Tabel 4.26: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Jam Tenaga Kerja Tahun 2010 . 66

Tabel 4.27: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Jam Tenaga Kerja Tahun 2011 . 66

Tabel 4.28: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Jam Kerja Mesin Tahun 2010 ... 66

Tabel 4.29: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Jam Kerja Mesin Tahun 2011 ... 66

Tabel 4.30: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Luas Tempat Tahun 2010 í í .. 67

Tabel 4.31: Perhitungan Pusat Biaya Berdasarkan Luas Tempat Tahun 2011 í í .. 67

Tabel 4.32: Perhitungan *Overhead* per Produk Tahun 2010 í í í í í í í í í . 68

Tabel 4.33: Perhitungan *Overhead* per Produk Tahun 2011 í í í í í í í í í . 68

Tabel 4.34: Perhitungan Harga Pokok Produksi dengan *Activity Based Costing*
System Tahun 2010 í . 70

Tabel 4.35: Perhitungan Harga Pokok Produksi dengan *Activity Based Costing*
System Tahun 2011 í . 70

Tabel 4.36: Perbandingan Biaya Produksi per Unit Antara Metode Tradisional dan
Metode ABC, Serta Deviasi Biaya Tahun 2010 í í í í í í í í 71

PDF Complete

Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Tabel 4.37: Perbandingan Biaya Produksi per Unit Antara Metode Tradisional dan Metode ABC, Serta Deviasi Biaya Tahun 2011 í í í í í í í í í . 73

Tabel 4.38: Total Distorsi Biaya per Produk Berdasarkan Volume Produksi Tahun 2010 í 75

Tabel 4.39: Total Distorsi Biaya per Produk Berdasarkan Volume Produksi Tahun 2011 í 75

Tabel 4.40: HPP per Liter, Tradisional Vs ABC 76

DAFTAR LAMPIRAN

	halaman
Lampiran 1: Tabel Penjualan, Biaya Bahan Baku, Biaya Tenaga Kerja, HPP PT. Mustika Caraka Laksana Tahun 2010	A1
Lampiran 2: Tabel Penjualan, Biaya Bahan Baku, Biaya Tenaga Kerja, HPP PT. Mustika Caraka Laksana Tahun 2011	A2
Lampiran 3: Tabel Biaya Overhead dan Alokasi Biaya Overhead PT. Mustika Caraka Laksana Tahun 2010	B1
Lampiran 4: Tabel Overhead PT. Mustika Caraka Laksana Tahun 2011	B2
Lampiran 5: Tabel Alokasi Biaya Overhead PT. Mustika Caraka Laksana Tahun 2011	B3
Lampiran 6: Tabel Perhitungan Biaya Pokok Produksi dengan Metode Tradisional PT. Mustika Caraka Laksana Tahun 2010	C1
Lampiran 7: Tabel Perhitungan Biaya Pokok Produksi dengan Metode Tradisional PT. Mustika Caraka Laksana Tahun 2011	C2
Lampiran 8: Tabel Activity dan Cost Driver PT. Mustika Caraka Laksana	D1
Lampiran 9: Data Alokasi per Cost Driver PT. Mustika Caraka Laksana Tahun 2010 dan 2011	E1